

ВАТАН СƏСИ

АЗƏРБАЙҘАН ҒАҘЫНЛАР
ЧƏМИЈАТИНИИ ГƏЗЕТИ

ГАЗЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО
ОБЩЕСТВА БЕЖЕНЦЕВ

Гəзет 1990-чы или
апрелинде чыгыр.
№ 3
8 МАЈ 1990-чы ИЛ.
Ғијмети 15 гəп.

Редактордан

АҒЛЫ-ГАРАЛЫ КҮНЛƏРИМИЗ

Бизим заманеде гəзет чыхармагын дүрлү-дүрлү четникликлери бар. Она керде «Вəтөн сəси»нин «сүзкелерде» кечен биринчи нөмрəsi, ајыг, нараһат вə һес-сас охучумузда илк көрүшү, дидеркин дүшүмүш өвладын һесретле ахтаран ана иле баланын говушдугу аны хатырлатды: «Ја рəбб, одурму, мəним баламмы!».

Шүкүрлөр олсун ки, чохдан интизары чөккөн «Вəтөн сəси» де еле бу чүр мејдана кəлди, нече дејерлөр, илк һəјəчанлы, инамлы гəдəмини атды.

Бүтүн күнү редаксијамыза вурулан телефон зəиклери арам вермедди. «Бура «Вəтөн сəси» редаксијасымы!».

Бəли... Санки доғмалар көрүшдү, көврəлди үрөклөр... Елимизин мүгəддəс бир адəти бар: ушаг дүнјаја кəлди — гонум-гоншу, узаг-јахын көрүшө кəлөр. һами мəс'ум керпəде аламəтлөр ахтарар: бири анасына, бири атасына, о бири дајысына ошадар ону. Сонра көз-гашында, бурун-гулагында ејиб ахтаранлар, һəтта шөккелер де тəпчилар... Өз доғма халгыны дејиб мејдана атылан «Вəтөн сəси»не де белə мунасибəт көрдүк. Бəјəнөлөр бəјенди, үзүн өмүр, үгүр арзулады. Доғру сəзə мөһтач олан һəмвəтөнлəримизин сəмики, үмид долу истəјинə еткəм тəлəб, көврəк дүјгулар гарышды. Бунун үчүн гəдирбилəн охучуларымыза үрөкдөн миннəтдарыг.

Ирад тутанлар да тапылды: «Өкөр гəзетини ады «Вəтөн сəси»дирсə, керəк сəһифелəриндөн од төкүлсүн». Она нече дејесөн ки, од төкүлсə јанар, күлү де галлаз. Бири де деди: «Ғаҗыларын гəзетини керəк јалпыз гəҗылардан јазсын». Доғру сəзə не дејесөн. Ғаҗылыг ичтиман дəрдимиздир, онун проблемлери бизи һəлишə дүшүндүрəчкдир. Лакин унутмаг олмаз ки, бу дəрдимиз бүтүн халгымызын дəрдидир вə бу мəсələ рес-публикамызда бир сыра тəхирəсалымаз проблемлери һəлли иле сых бағлыдыр. Одур ки, гəзет мин дəрдин мөлһəми олмаға, республикамызы дүшдүјү индики ағыр вəзижəтдөн хилас етмəјə чан атан гејретли халгымыза көмəк етмəјə борчлудур. «Вəтөн сəси» милли мүгəддəратымызын кешијинде дуран вəтөнпəрвəрлəри-мизин трибунасына чеврилмəлидир.

Халгын, һаггын вə эдалəтини бу сəсинде «АзəрбајҘанын бирлиги вə суверенлиги» амалы дурур. Инди бу шүары — фəалијəт бəјрагын тəквир ки ми дүшүнөлөр билмəлидирлөр ки, вəтөн вə халг иши үғрунда мубари-

зəнин јеканə јолу будур. Сон иллəрəдөк һөрə бир мəз-һөбə гуллуғ етдијинə, јерлибазлыға, тајфабазлыға вə дикер мə'лум сəбəблərə керəдир ки, јаман күнлөрə гал-мышыг. Бу бизə керк олмалыдыр.

«Вəтөн сəси»нин илк нөмрəсини өз субъектив, шəхси фикир чəрчивəсинде кермəк истəјилөр де тапылды, һəт-тə бə'зи мө'тəбэр јерлəрдə сəз-сəһбəтлөр де олду. Хејрхалымыз дағ ки ми бизə арха олуб, тəк-түк бəд-халлары кəлкəдə гојду. «Вəтөн сəси» мөтбуат бəјрамы-на, милли салнаме тарихинə бəјүк үмид вə инамла да-хил олду. «Әкинчи»дөн башлајан дурна гатарына «Вəтөн сəси» де халгын мөһəбəти, хејр-дуасы иле го-шулды. Јени һəфтəлик гəзети «Вəтөн сəси»нин өмөк-дашлары мөтбуат күнү мунасибəтиле гејретли гəлəм саһиблəрини тəбрик етди, өз һəмкарларына һəмрə'јлик вə хош арзуларыны билдирди, өмин етдилөр ки, милли мөтбуатымызын лəјгəт вə шərəфини јүксəк тутачағлар.

Мај — бəһар ајы олсə де, нараһат јашајырыг. Дөнүк гоншумузуз азгын гулдур дəстəлери халгымыза гаршы вəһши төчəвузу давам етдирирлөр. һэр ил тəнтөнə иле кечирилəн бəјнəлхалг һəмрə'јлик күнү — 1 Мај əвəлки «тəрəвəтини, кəзəллик вə вүс'əтини» итирмишди. Бүтүн дүнјада талеји бир олан миллион-миллион зəһмəт адəми-нын гəлби биркə чырпынса да, өлкəмиздə јаранан гарышгылыг, хаос ичтиман һəмрə'јлик əлағалəрини ағ-ласыгмаз дөрəчəдə зəһфлəтмишдир. Учсуз-бучагсыз өлкəмиздə де белəдир. 1 Мај бəјрамнын кечмиш əзə-мəтини хатырлајанда, индики сөнүклүк, гејри-мүтəшəк-килик вə əзбашыналыг сыхынты вə тəһлəлыг һисси бəјадыр, дахилимиздə бошлуғ јарадыр. Јенидəнгурма мөһтəшəм кəзəллик иллузијасы пəрдəсини јыртыб һэр не вəрса, үзə чыхардығы бир вəхтдə ашкар олду ки, иллөр узуну алданмышыг. Сон иллəрин ичтиман-сијəsi фəлакəтлери вə четникликлери үмүмдүнја һəмрə'јлијини де күчүнү кестерди. Дунјанын мүсəлман өлкөлəрини мүэјјэн һиссəsi, хүсүсөн Түркијə, Иран, елəчə де Авр-опа вə Америкада јашəјан азəрбајҘанлылар сəсимизə сəс вəрдилэр. Лакин өз евимиздə өз фəчнəмизлə тəһнə галдыг. Анамыз АзəрбајҘан ганлы јанвар шəһидлəрини

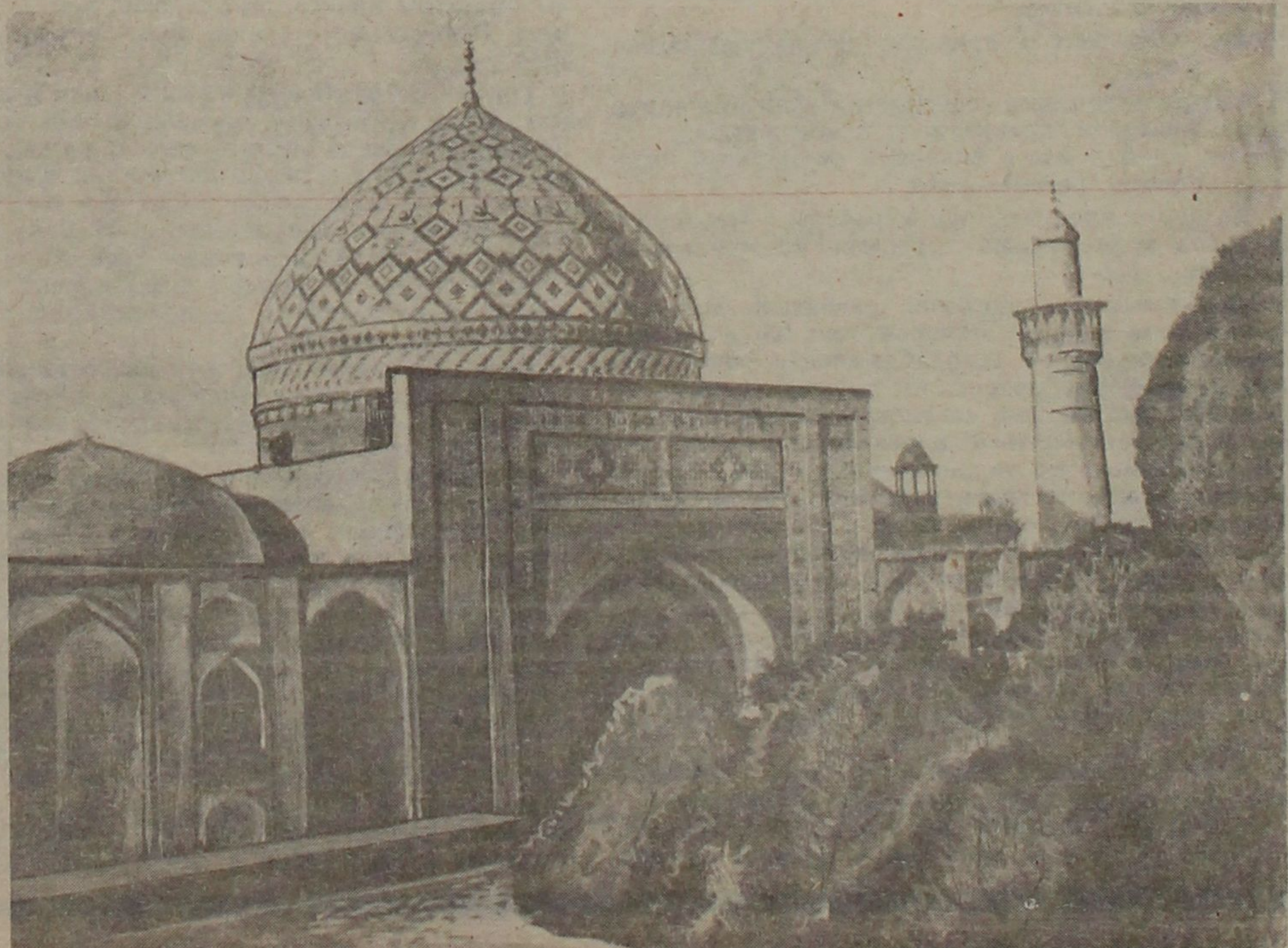
јарасына көз јашы иле мөлһəм гојду. Бу күн халгын бирлијинə бəјүк еһтијач јаранмышдыр. Буну һэр кəс баша дүшүр. Бирлик бүтүн проблемлери һəлл етмəјини башлыча мө'јары дејилми!! Өсп һəгигəт будур ки, инди халгын мүгəддəраты өз елиндедир. Мүсибəтли күнлөр-дə бу бəјүклүкдə өлкəмиздə тəк-тəһнə галдығымызы е'тираф етмəк аздыр, онун сəбəблери һаггында дəрин-дөн-дəринə дүшүнмəли, јолумузу һајана олдуғуну мү-эјјэн етмəлијик. Индијəдөк чан дејиб, чан ешитдијимиз советлэр аилəсинде өзүмүзү ифтихарла вəһид совет хал-гы адландырдығымыз вə буна гəлбən инандығымыз бир вəхтдə, јери-јурду билнимəјən мə'лум иблислəрини фит-нə-фəсады, хəјанəти үзүндөн ағласыгмаз фəлакəтлərə дүчар олдуғ. Шөр гүвəлөр ајар тутду, мејдан сулады. 70 иллик идеаллара, һəјəт тəрзинə, һүгүги дəвлəт нор-маларына сығмајан чинајəтлөр тəрəдилди. Өкөј мунасиб-əт, ријакарлыг вəтəнимизə кəлкə салды.

Кички јашларымиз өзүмүзү гызыл əскərə ошаданда үрəјимиз даға дөнөрдү. Инди ушағлар бəјнəлмилəл шə-һəримиздə өли силəһлы əскəрлери керəндə, зирəһли ма-шыни сəси ешидөндə һəјəчан кечирир, вəһимөлөнир. Га-ра јанвар талејимизə гара сəһифелөр јазандан сонра баш-а дүшдүк ки, гара гүвəлөр үчүн бағлы гапы /јохдур/. Бу шөр гүвəлөр Шимали Гағгаз тəрəфлөрдөн еһтијат-да оланлары тə'чили топлајыб хүсүс дəстəлөр јаратды-лар. Бакыдан, шəһэр вə кəндлəримиздөн сəмум јели ки-ми тəлатүмлə кечен бу дəстəлөр јүзлөрлə күнаһсыз адəм-лары ганына-гəлтан етди, өлөлөр вə јаралананлар сəј-сыз олду. Бакынын мөркөзи күчə вə мејданлары, сөн-клери вə јашыл хијабанлары зирəһли машынларын тыр-тылларындан дидик-дидик едилди. Ағыр күнлөрдə бү-төв АзəрбајҘан Бакы фəчнəсинə јас тутду. Шəһидлөр хијабанында əбəди ујујан оғул вə гызларымы-зын ганы һөдөр кетмəмəлидир, күнаһкарлар чəзасына чатмалыдыр. Кəһкəшан ки ми мубаризə јолумуза ишыг сачан шəһидлери гəдирбилəн халгымыз унутмајачағ, он-ларын шərəфинə јүксəлөчөк əзəмəтли абидəни заман-заман зијарəт етдикчə, ағлы-гаралы күнлери де хатыр-лајачағдыр.

ИРƏВАН. КӨЈ МƏСЧИД. XVII ƏСР.

АзəрбајҘанын бу мөшһүр мө'марлыг абидəsi шəһəрин бү-түн мəсчидлəрини башыды. Чүмө намазлары бурда гылынар-ды. һэр сəһэр мəсчидин минарəсиндөн кəлən əзан сəслəри Ирəван вадисинə далға-далға јайылар, һэр јердөн ешидилəр-ди.

Дəрд минарəли Көј мəсчид јер-јарашыгына, кəзəллијинə, өзүнөмөхсүс əлван рəнк вə үслуб чаларларына керə дөврүн дикер абидəлəриндөн сечилди. О заманлар һөлə бу торпа-га јад нөфəс тохунмашды, бəд ајағ дəјмəмишди. Гəдим Ирəванымыздə əми-аманлыг һөкм сүрүрдү, нисанлар хош-бөхт иди. Ки ми ағлына кəлəрди ки, заманени он доғруунчу јүзиллијинде бу мүгəддəс, бəрəкəтли торпаға јаваш-јаваш бəд-нијəтлөр, гулдур дəстəлери јеридилөчөк. Нə би-лəјди чəмəатымыз. Нə билəјди Рəвангулу хан, Сəрдар һүсəјигулу хан, Пəнаһ хан, нə билəјди сонраки Ирəван ханлары ки, диз чөкүб каһ русдан, каһ түрк-дөн имдэд дилəјən, сығыначағ истəјən «əзəбкеш» бəдинијəтлөр өзлəринə јер елəјан ки ми мəсчидлəрини, сарајларын, карванса-раларын даш диварыны белə «сүмүрөчөлөр», изи-тозу гал-мајачағдыр. Вə ки ми ағлына кəлəрди ки, заманени эдалəт-сиз XX əсрини баша чатначатында халгын дунјанын он ја-зыг, əзəбкеш миллиети е'пан едөн гулдурлар доғма јурдумуза јиə дурачағ вə һалалча мəденијет мөркөзимизди, Ирəваны өзлəринə пəјтахт елəјөчөклөр. һардан билəјди бунлары Рə-вангулу хан, Сəрдар һүсəјигулу хан, Пəнаһ хан, чəми Ирəван ханлары, Ирəван əһли...

ВАТАН САСИ

АЗЭРБАЙЧАН ТАЧГЫНЛАР
ЧӨМИЛЛӨТНИН ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО
ОБЩЕСТВА БЕЖЕНЦЕВ

Газет 1990-чы илин
апрелиндан чыгыр.
16 МАЙ 1990-чы ИЛ.
№ 4
Гиҥжөти 15 гви.

1918-чи ил мај ајынын 28-дө Азербайжан Милли Шу-расы Истиггал баянамасы илө Азербайжанын шимал торпагларында Азербайжан Демократик Республикасынын жарандыгыны е'лан етди. Бу тарихи сенөддө башга мәселеләрлө јанашы Шәрги вө Чөнуби Закавказиянын Азербайжан торпаглары олдуғу, Азербайжан Демократик Республикасынын гоншу халглар вө дәвлөтләрлө мөһрибан тоншулуғ мүнәсибәтлери јаратмағ арзусу сөбт (тәсбит) олунмушду.

Чаризмдөн мирас галмышы кечмиш инзибати-эрази бөлжүсүнүн эһалинин милли таркибинә үјгүн олмамасы јени јаранмыш Азербайжан, Күрчүстан вө Ермәнистан республикалары арасында сөрһөдлөри мөјјөнләшмәсиндә кәскин зиддијәтләрин мејдана чыхмасына сөбө олду. Азербайжан һөкүмәти ишә башладығы илк күнләрдә гоншуларә мурачикәт едәрәк, сөрһөд мәселәсиндә јаранмыш мурәккәб вәзијәтин гаршысына алмағ вө мөһрибан гоншулуғ мүнәсибәтлери бәргәрар етмәк мәсәдилә республикалары аразисини е'лан етмәмишдөн әвәл үчтәрәfli данышыглардә гаршылыгы разылашмаја көлмөји тәклиф едирди.

Күрчү һөкүмәти кечмиш Тифлис вө Кутаис губернијалары эразиләриндөн башга Загәтала вө әтрафыны да Күрчүстан республикасынын эразиси һесаб едирди. Ермәниләр даһа бөјүк эрази иддисиндә идиләр. Кечмиш Ирэван губернијасында (әһалинин 38 фәизи азербайжанлы иди) башга онлар Газах газасынын дағлыг һиссәсини (Көјчә маһалыны), Көчә газасынын хөјли һиссәсини, Чаваншир, Шуша вө Чөбурјыл гәзаларыны истөјирдиләр. Күрчүстанла Ермәнистан арасында ихтилафлар 1918-чи илин сонунда Борчалы муһарибәсинә кәтириб чыхарды. Муһарибә нәтичәсиндә Борчалы гәзасынын чө-

СӨРҲӨДЛӘРИМИЗИН ДҮНӘНИ

нуб һиссәсини (Лори вө әтрафыны) ермәниләр зәбт етдиләр.

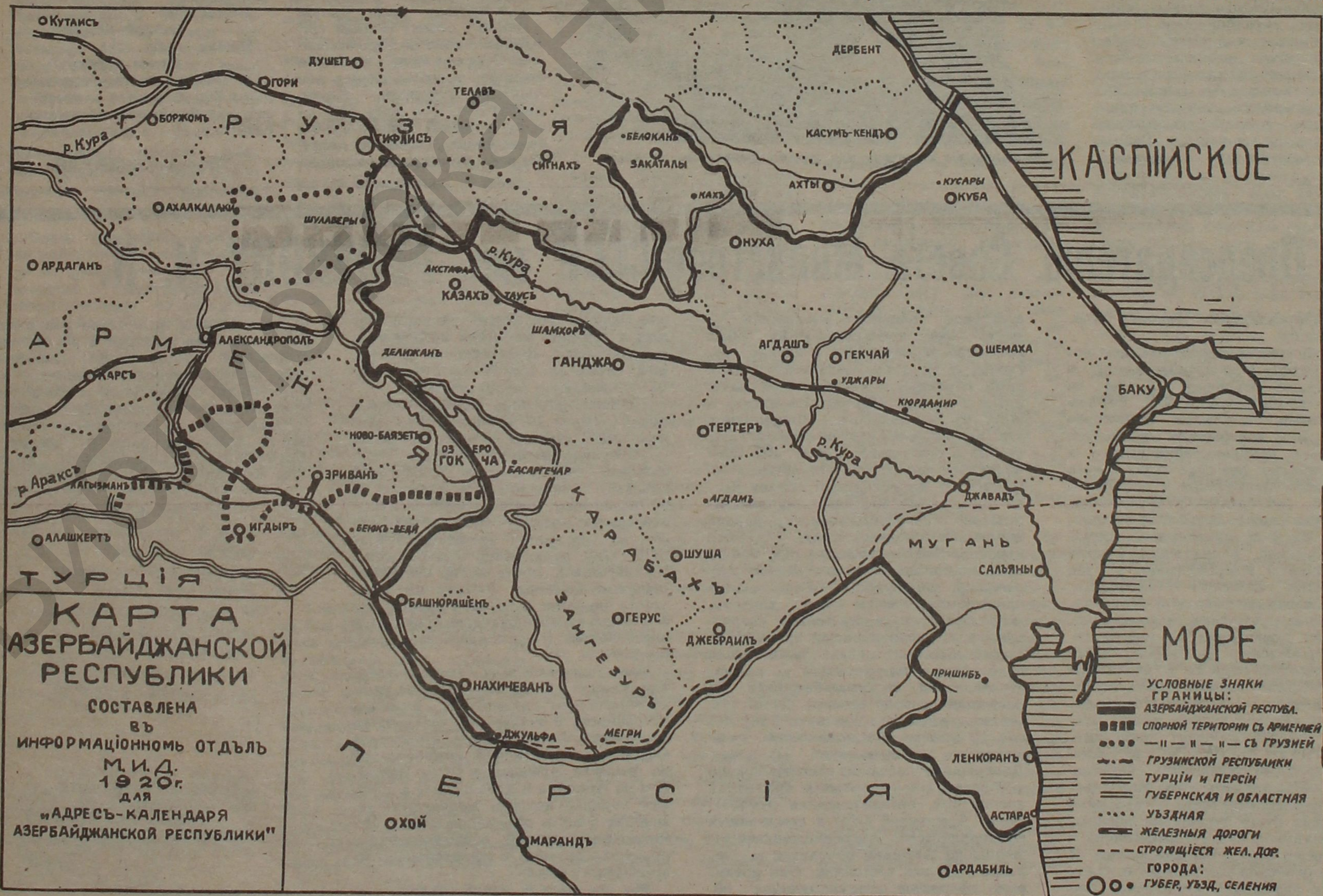
Ермәни һөкүмәтинин Азербайжана эрази иддиалары ачығ муһарибәгә кәтириб чыхармаса да, ики дәвләт арасында сүлһ вө нормал мүнәсибәтләр бәргәрар олмады. Зәнкәзур, Гарабәг вө Нахчыванда ермәни фитнәкарлыгы мкиләрлө јерли әһалинин өлүмүнә вө јүзләрлө кәнди дағылмасына сөбөб олду. Азербайжан һөкүмәти Чаваншир, Шуша, Чөбурјыл вө Зәнкәзур гәзаларында ибарәт мурәккәб вәзијәтлә јаратмаға мөчбур олду, јерли ермәни әһалисинә исә мәдәни мухтарийәт верди. Нахчыван — Шәрур эразисиндә Америка кенерал-губернаторуна табе олан битәрәф зонанын е'лан едилмәсинә бахмајарағ, Азербайжан һөкүмәти бурада өзүнүн јерли инзибати органларыны тәшкил етди.

1920-чи илин әвәллөриндә сөрһөдләр исибәтән сабитләшди. Азербайжан Демократик Республикасынын эразиси 97,3 миң кв. километр иди. Шималда Дағыстанла сөрһөд Самур чағы вө Баш Гағгаз сыра дағлары бојун-

ча мөјјөн олунмушду. Гәрбдә Күрчүстанла сөрһөд тәти бүкүнкү сөрһөдләримизә үјгүн кәлирди. Јекәна үјгүн-сузлуғ Борчалы илө Газах маһаллары арасындакы сөрһөд хәттиндә иди — о, Појлудан кечирди. Ермәнистанла сөрһөд сонра Көјчә көлүнә гәдәр чөнуба доғру үзәнир, Көјчә көлүнүн тән ортасында кечир, Басаркечәри, Зәнкәзур да мчинә аларағ Баш Норашенин гәрбиндә Түркијә сөрһөдинә чыхарды (Азербайжан Демократик Республикасынын харитәсинә бахың).

Борчалы, Гарајазы вө Сығнағ маһалларынын еллилә Азербайжан түркләри јашајан 8,7 миң кв. километрлик эразиси мубәһисәли зона кими галырды. Ермәнистан Республикасынын табелијиндә олан Ирэван, Ечмиәдзин, Сурмәли, Јени Бөјәзид маһалларынын мувағиг һиссәлери (7,9 миң кв. километр) дә Азербайжан һөкүмәти тәрәфиндән мубәһисәли эрази һесаб едилирди. Азербайжанын Парис сүлһ конфрансында иштирак едән мувајәндә һөјәти јерли әһалинин милли таркиби вө тәјини мурәддәрәт һүғуғу әсасында бу торпаглардан башга Азербайжана мејл едән Дағыстан, Гарс, Ахалсых, Әрдәһанын да тәлејини әдәләтли һәллинә чалышырды. Ләкин Парис сүлһ конфрансынын али шурасы 1920-чи илин јанварын 11-дә Азербайжанын, Күрчүстанын вө бир гәдәр сонра Ермәнистанын мүстәғиллијини де-факто тәһдидына бахмајарағ, онларын дәвләт сөрһөдләрини музакирәси вө тәсдиғи мәселәсини һәмин өлкәләрин беј-нәхалг вәзијәтинин там ајдынлашмасына гәдәр тәтирә салды. Апрель ајынын 27-дә Бақынын советләшдирилмәсиндән сонра сөрһөд мәселәси Парис конфрансынын кунрелијиндән чыхарылды вө Шимали Азербайжанын сөрһөдлери башга шәрәптә мөјјөн едилди.

Нәсиб НӘСИБЗӘДӘ.

Шимали Азербайжанын һудудлары 1920-чи илдәк белә иди.

ВАТАН СƏСМ

Газет 1990-чы илдин апрелиндən чыгыр.

АЗƏРБАЙЧАН ГАЧҒЫНЛАР ЧƏМИЈƏТИНИН ГƏЗЕТИ

ГАЗЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ОБЩЕСТВА БЕЖЕНЦЕВ

№ 31

21 НОЈАБР 1990-чы ИЛ.

Гəјжəти 15 гəл.

ҺАНСЫ ҺҮГҮГ, ҺАНСЫ ГАНУН?

Даглыг Гарабаг ьтрафында баш верок һадиселарин сун и суретде узадыларак давам етдирилмеси, олкаде ве харичде маэри таблгатын јайылмасы бу јаралы очагы одлу кезлерини уфуруб даһа да аловландырмага хидмет кестерир. Миллетчи-ермени һај-кучулери ве «Гарабаг» идеологлары бир тарафден ССРИ ве республика конституцияларынын рөдд едерек бу гануналаре табе олмаг истемир, диер тарафден исе меселенин өз хейрларине «гануни јолла» һелл олунмасын талоб едирлер. Экир онлар олке ве республикаларын Эсас гануналарын рөдд едирлерсе бас һансы гануна есасларлар? Бир һалда ки, олкенин Али Девлет органынын — ССРИ Али Советкенин ДГМВ бараде герарларынын рөдд едирлер, олкени, онун јерли органларына табе олмурлар ве он'енин һекүмети, јени коммунистлерин һекүметини јени һекүметле (!) өзөз етдиклеринден фехрле данышырларса, бас һансы есасла ДГМВ-де Совет һекүметини берпа олунмасын талоб едирлер!

Ерменистан парламенти артыг хейли вахтдыр ки, республиканын аднын дејшидириб. «Ерменистан Совет Социалист республикасы» сөзлари сырасындан ресми шөкилде «Совет Социалист» сөзлари атылыб. Булар, нече дејерлер, оиларын дахили ишлеридир. Лакин өзлеринде советлери логв етмекле севинген бу сјасетбазлар, кересен није Гарабагде совет органларынын берпа етмеји талоб едирлер! Јери калмишкен гејд өдөк ки, бу бизим республиканын өз дахили ишидир ве бүтүн мағамларда ве проселарде республикамызын дахили ишлерине һеч нес гарышмамалыдыр. Лакин чох төөсуф ки, республикамыза һербн мүдахиле вар, дахилден ермени јарагдиллары суверенијимизе ве эһалимизин раһатлыгына чидди зорбе вурурлар. Эслинде Ерменистан республикасы ресми шөкилде Азербайжанла муһарибе апарыр. Биз исе буну муһарибе дејил; «јарагдилларын һучуму» адландырыр. Бу меселеларе төөсуф ки, лезими сјаси гејмет верилмир. ССРИ һекүмети өз мөвгејини ачыг билдирмекле јанашы гети төдбирини кермелидир. Чүнки иидики һалда Совет орду һисселери јалныз постлар гурмагла, һучумларе гаршы мүдафио мөвгеји тутмагла икфајетленирлер.

Өзлерине сарфали керүмејен гануналаре табе олмагдан бојун гачыран Ер-

менистан парламенти өз нүмајенделерини Гарабага — «Арсага» көндерирлер. ки, онлар ССРИ парламентини олвершили герарларындан истифаде едерек өз ијјетлерине намл олсулар. Бу мәсәдле Ерменистан Республикасы Али Советини һүгүг меселелери комиссиясынын үзелери Ким Балајан ве һамлет Овсепјан октябрын 23-де Степанакерте калерек һербн гарнизонуи прокурору подполковник И. Лазуткинө ве фөвгөл'ада везијет рајонуи һербн коменданты генерал-мајор В.Сафонова 28 нојабр 1989-чу ил герарынн позумасындан нарэзы олдуларыны билдирмишлер. Бу керүш заманы Корус—Лачын автомагистралынын ачылмасы бараде де сөһбет кетмишдир. Генерал онларе демишдир ки, бу бараде «јухарыларын» эври олса, орду јолу ачымага һазырдыр. Бу чаваб елчилери разы салмамшы ве онлар ССРИ Али Советини 9 октябр 1989-чу ил 5 март 1990-чы ил герарларынын, һемчинини олке депутатларынын икинчи гурултайынын декларацияларынын олдугу ве она олке раһберини гол чөкдији һалда не үчүн јухарыдан өмр көзленилмесине е'тираз етмишлер. Демели, совет гануналары не заман онларе сарфалидирсе, гануни деје гышгырыр, не заман сарфали дејилсе, она табе олмамагы ади һал сажырлар. Бир де бу миллетчилер үчүн һансы ганунуи, јени һансы девлетини ганунуи олмасынын һеч бир фэрги јохдур. Экир Америка конгреси герар верирсе ве бу ермени миллетчилери үчүн сарфалидирсе, демели она өмел едилмелидир, о бүтүн олкелер ве халглар үчүн мәгбул сажылмалыдыр.

Бу меселе иле өлағадар бир факта да нөзэр салмаг марағлы оларды. Бајаг һаггында сөһбет ачдымыз «Ерменистан парламенти нүмајенделери Арсага» адлы материалы дөрч еден «Голос Армении» гезети һемин материалын үстүнде «Конгресменлер ДГМВ-нин һүгүглары уғрунда» адлы ма'луматда вермишдир [26 октябр 1990-чы ил №237, сөһ.3] Бурада дејилр: «АБШ-данк ермени баш мәчлис—ассамблејасы ма'лумат верир: Левон Тер-Петросјанын АБШ-а көлиши вахтына төөсуф өден, сентјабрын 26-дан октябрын 2-дөк вахт арзинде кецирлен конгресде конгрес үзелеринден једдиси Даглыг Гарабагы өз мүгөддэраты һелл етмеси һүгүгуна тарафдар чы-

мыш ве онун (Л. Тер-Петросјанын - И.В) көлишини алгышланышлар».

Л. Тер-Петросјанын сөферини малијелөшдирен ермени «ассамблејасы» сенат үзелери ве палата нүмајенделеринден ерменилерин һүгүгларыны мүдафио етмелерини хайиш етмишдир. Сенаторлардан Чозеф Бајди, Бил Бредли, Боб Доуд, Клеборн Пел, Пол Сајмон, о чүмледен палата үзелерини нүмајендеси Френк Палон чыгыш етмишлер. «Доул Ерменистаны азербайжанлыларын блокадаје алмасындан, далдаланачагыз галмыш гачгындан, арсагыларын өз мүгөддэратларыны һелл етмек һүгүгларындан данышышдыр». Конгресмен Бредли бир гуру ермени мөшүрларыны Москвада ачыг е'лан етмелеринден данышмыш ве гејд етмишдир ки, Совет һекүмети бу рекионда һуманист сјасет јеритмели, ерменилерин һүгүгларына ве демократик азадлыларынын горунамасына тө'минат вермелидир».

Һуманизмден ве инсан һүгүгларындан сөһбет ачан бу конгресмен исе нөдөне јалныз ерменилерин һүгүгларынын ве демократик азадлыларынын горунамасындан сөһбет ачыр. Мөкөр башгаларынын һүгүглары инсани дејил!

Харичи муһасибетлер комитесинин сөдри Пел исе гејд етмишдир ки, «Ерменистанын мүстөгиллији һаггында Декларация онун Даглыг Гарабагы өз һи-мајеси алтына алмасына имкан верир.» О, һем де демишдир ки, «Ерменилерин милли гурумунун бөјүк тарихи вар ве бу декларация онларын колөчөклерини өз арзуларына үғун гурмаг ве ејин заманда ерменилерин чоһлуг төшкил етдиклери ве Азербайжанын һакимијети алтында олан Даглыг Гарабагы идарө етмек арзуларыны ифаде едир».

Сенатор Чозеф Бајди бу меселени АБШ ве Совет сјасетинде өсас меселелерден бири сөвијесине галдырмага чалышыр. О, чыгышында демишдир: «АБШ Совет йттифагы иле һансы сјасет јеридир-јеритсини биз өз мүгөддэратымы һелл етмек һүгүгуна хүсуси јер ајырмалыјыг, чүнки ДГМВ меселеси бу ишчи чох важиб олдуғуну бир даһа ајдын көстерир».

Чыгыш өдөлөр арасында Пол Сајмон де хүсуси чанфашаныг көстермишдир. һисс олунур ки, ьтрафындакылар ону өз информациялары иле даһа јакшы тө'мини етмишлер. О, чыгышында демишдир: «Даглыг Гарабагы ермени эһали-

сини төчрид едилмеси ве ма'нави төз-јиглөре дүчар олмасы давам етдирилр. ДГМВ ве она битишик еразида јашајан ерменилер азербайжанлыларын ве совет ордусунун төротдиклери керкии, фачиөли сынагларла үзлөшмишлер. Миллерле ермени јашадылары јерлерден чыхарылмышлар. Октябр ајында бир иплик блокададан сонра азербайжанлылар Ерменистана көден газ хөттини бағламышлар».

Сенаторларын чыгышларындан көтирилел бу сечмелерден де ајдын керү-нур ки, инсан һүгүгларындан, демократиядан, азадлыгдан данышын бу сјасет хадимлери ачыг-ачыгына јарымагла, биртарафли, гөрозли ве төөсубкеш мөвгелерини икзләтмирлер. Онларе тө'сир көстерен ермени милјончулары да јакшы билмелидир ки, бу чүр таблгатын өзү, киме ве нејесе, көјин хатирнесө, едилел чыгышлар һеч ермени халгына да хейр көтирмир. Чүнки бу чыгышларе гулаг асанлар да чох јакшы билирлер ки, азербайжанлылар даһа агыр ма'нави эзабларе дүчар олмуш, Ерменистандакы гөдим ве јыгчам јашадылары доғма јерлерден говулмуш, өлдүрүлмуш ве јандырылмышлар. «Һүгүг деје һарај салан сјасетбазлар ону да јакшы билирлер ки, Азербайжанын дич эһалисине, онун көндлерине силаһлы басгындар едилр, ракетлерден ве агыр силаһлардан атош ачылыр, автобусларе миналар гојулур, ачыг террорчулуг ве гөсдлер едилр. Бүтүн бунлар һансы гануна ве һүгуга үғун көлир! АБШ кими бөјүк бир өлкенин иуфузул сенаторлары инсани һүгүглардан, һуманизмден данышанда керек буилары да унутмајалар. Ону да керек унутмајалар ки, ССРИ-де турк, Крым татары, рус ве ја дикер халгларын миллерле гачгыны олдугу һалда АБШ сенаты ве президентни јалныз Москвадакы ермени гачгындаре 10 милјон доллар мөбләгинде јардым едир. Бу сөхавөтден башга халгларе һеч не чатмыр. Эслинде бу «сөхавөт» Москвадакы ве Загафгазијадакы керкииплији устлаыгла аловландырмаг үчүндур. Инди везијет эле керкиилөшиб ки, кимини кимини дејирманына су төкдүү, кимини силаһынын киме атош ачдыгы һелө ајдын билимир. Јегин ки, буландырылан суларын дурулан вахты да олачар.

Исмајыл ВƏЛИЈЕВ

БУ НӨМРƏДƏ

* БАКЫНЫН СУ ДƏР-ДИ.

Сөһ. 2.

* КЕЧМИШƏ КУЛЛƏ АТСАГ...

Сөһ. 3.

* ЕРМƏНИ МАФИЈА-СЫ: ЧИНАЈƏТ ВƏ ХƏЈА-

НƏТЛƏР БУРУЛҒАНЫ.

Сөһ. 3.

* БАКЫДА ЧƏНУБИ АЗƏРБАЙЧАН ӨЗƏЛ СƏР-КИСИ.

Сөһ. 4.

* ДАШНАКИ.

Сөһ. 5.

* АЈРЫЛЫГ БИЗƏ ДУШ-ДУ...

Сөһ. 6.

* ИБРАНИМ ЈЫЛДЫ-РЫМ: КЕТМƏДИЛИН ТОР-ПАГ СƏНИН ДЕЈИЛ.

Сөһ. 8.

* ТƏЧАВУЗ ДАВАМ ЕДИР.

Сөһ. 8.

ВАТАН СƏСИ

Газет 1990-чы илдин
апрелиндэн чыгыр.

АЗЭРБАЙЧАН ГАЧГЫНЛАР ЧЭМИЈЭТИНИН ГƏЗЕТИ

ГАЗЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ОБЩЕСТВА БЕЖЕНЦЕВ

№ 33

5 ДЕКАБР 1990-чы ИЛ.

Гижэти 15 гөп.

Открытое письмо Президенту СССР товарищу М. С. Горбачеву

Уважаемый Президент!
Мы, ветераны войны города Тюмени, решили обратиться к Вам по вопросу, который является самым важным в это трудное для страны время. Это вопрос о межнациональном конфликте между Арменией и Азербайджаном, который приобретает масштабы войны.

Обе республики мы любим, оба народа уважаем. Поэтому нас беспокоит, что конфликт не утихает, а расширяется, во вред обоим народам и всему Советскому Союзу.

Причину этого мы видим, во-первых, в том, что нет полной гласности и объективности в освещении событий как в республиканских, так и центральных органах информации. Говорят: не надо искать кто прав, кто виноват, кто начал первым. Надо помириться. Это неверно. Если не выяснить кто инициатор, то помирить не удастся никогда. Или говорят: неизвестно кто начал. Один хочет отобрать (Нагорный Карабах), другой отвечает отказом. Ясно, что начал тот, кто хочет отобрать.

Далее. Кто убил первым. Всему миру внушали: Азербайджан — в Сумгаите. А ведь не так. Первыми убили армяне в Аскеране двух азербайджанцев. Только потом последовал ответ — Сумгаит. Кто изгнал первым? Армения. Еще в 1988 году. Изгнала всех азербайджанцев, проживающих в Армении, за короткое время. Последовало изгнание армян из Азербайджана, но, видимо, менее жестко. Поэтому армяне сразу не ушли. И только в начале 1990 года, после диверсий в автобусах, поездах, совершенных армянами, и после убийства армянином в Баку двух азербайджанцев, в Баку началось массовое

изгнание армян. Это ужасно, преступно. Но армяне, вернее, их вожди должны были предвидеть. Причем это совершалось в основном азербайджанскими беженцами из Армении, ожесточившимися после почти 2-летних скитаний.

Если бы все это писали открыто и честно, то армянский народ, наверное, успокоился бы и конфликт прекратился бы.

Мы считаем, что армянский народ не виноват. Виноваты его «идеологи», вожди, которые толкают народ в пропасть. Вот, например, З. Балаян, депутат, требует создания Великой Армении, которая займет территорию Азербайджана, Грузии, части Турции и т. д. Это же по крайней мере нереально. И никто Балаяна на место не посадит. А ведь его «идеи» привели к гибели сотен людей, тысячи, сотни тысяч стали беженцами. Ведь наибольший процент их составляют сами армяне.

«Вожди» Армении кричат о «священном праве армянской нации на объединение», что на простом языке означает присоединение территории НКАО к Армении. А азербайджанская нация из Армении, а армянская нация из Азербайджана? Они не нация, не люди? Где их права, по мнению Балаяна? А как он собирается решать будущие «проблемы» присоединения Ростовской области, Краснодар, Ставрополя, где много армян с тем же «священным правом» на присоединение. А Москву? Как он собирается осуществить «священное» право московских армян на присоединение к Армении?

События развиваются так, как, если бы одному из дерущихся связали руки, а другому подавали дубину

(хорошо, если дубину, а то ракеты!). На сегодня Армения имеет несколько армий, вооруженных танками, ракетами, сотни тысяч бойцов. А Азербайджан безоружен и связан по рукам и ногам — там чрезвычайное положение, контролируемое Советской Армией (в Армении контролируют сами армяне).

Мы люди военные и не верим, что бандиты или кто-либо другой, могут разоружить, например, батальон огнеметчиков — забрать, погрузить и увезти 165 огнеметов, тысячи снарядов и т. д. без единого раненого — ни с той, ни с другой стороны. И это в период действия Указа Президента государства о разоружении. А такое «разоружение» совершалось в Армении сотни раз, иногда по три раза в день. Создавалось впечатление, что бандиты уносили оружие с той скоростью, с какой могли, если бы оно было их собственное добро.

Генерал М. Сурков 04.08.90 г. сказал: «Войска готовы выполнить приказ об изъятии оружия» — приказа нет (см. «Комсомольская правда», 30.08.90). Почему? Если не думали давать приказ о разоружении, то для чего нужен был указ?

Мы видим и другой факт, показывающий разное отношение к этим республикам. Народный фронт Азербайджана, НФА, мягко говоря, — разогнали, например, Мамедова из НФА арестовали и никто не признал — кто это сделал. А лидеры Народного фронта Армении (они называются несколько иначе — Армянское общенациональное движение, АОД) взяли (не получили ли?) в свои руки верховную власть в республике и т. д.

Еще факт. Кто-то дал команду мобилизовать резервистов (зачем, не

хватало Армии?) из Ростовской области, Краснодарского и Ставропольского краев (почему именно оттуда?), где большой процент армянского населения, и послать на расправу в Баку, где убито, по официальным данным, около 150, ранено — около 500 человек, азербайджанцев, русских, евреев, татар, в том числе женщин, детей, стариков. Лично Вы после этого события несколько раз выразили соболезнования.

Все эти действия — медвежья услуга Армении. Ведь она сама пострадала больше, от своей же вседозволенности: нынешний руководитель Армении, бывший лидер АОД Л. Тер-Петросян назвал действия «Армянской национальной армии», АНА, преступлением по отношению к армянскому народу. А когда эта АНА создавалась, никто ей не мешал. По преступности Армения занимает первое место в Союзе (увеличение на 31,3 процента), в Азербайджане же, наоборот, преступность уменьшилась — только в Азербайджане (см. «Известия», 17.09.90 г.).

Просим Вас, товарищ Президент, ответить на наш вопрос: кто автор всех этих явлений? Он должен ответить своей жизнью за тысячи загубленных жизней, за страдания сотен тысяч беженцев — армян, азербайджанцев, других наций, за разрушительный хаос, который обогрел государство в миллиарды рублей.

Требуем ответа.

ЕРЕМЕЕВ Ф. И.,
ветеран войны;
АРТЕМЬЕВ А. В.,
ветеран войны;
КОСТОЛОМОВ В. Е.,
ветеран Вооруженных Сил.

АЗЭРБАЙЧАН ЕЛМЛƏР АКАДЕМИЈАСЫНДА

Декабрын 3-дө Азербайжан Елмләр Академијасында гачгынлар проблемине һәср олунмуш мушавирә кечирилди. Мушавирәдә Азербайжан Гачгынлар Чәмијәтинин сәдри, профессор Нифтали Гоцајев гачгынларын вәзијәти вә гаршыда дуран проблемләр барәдә мөлүмәт верди. Сонра Гачгынлар Чәмијәтинин

идарә һејәтинин сәдр мушавирләри —Исмајыл Вәлијев, Аббас Сәфәров вә профессор һәмид Әлијев гачгынлар проблемини өјрәнән елми мәркәзин структурасы вә фәалијәт перспективләри һаггында мүләһизәләрини сөјләдиләр. Мушавирә заманы Елмләр Академијасынын президенти, академик Елдар Салајев, халг

шаири Бәхтијар Ваһабзаде, харици ишләр назирини һүсәјин Сәдхлов, витсе-президентләр — Совет Иттифагы Гәһрәмзаны, академик Зија Бунјадов, академик Нәриман Гулијев, академик-катибләр — академик Бәкир Нәбијев, академик Асәф Нәдиров, академик Урхан Әләкбәров елми мәркәзин јаранмасынын әһәмийәтиндән, елми истиҗаһәтләриндән вә тәшкилат мәсәләләриндән данышарат марағлы тәклифләр ирәли сүрдүләр. Мушавирәдә АГЧ-нин вә «Вәтән сәси» газети редакцијасынын мүмәјәндәләри дә иштирак етмишләр.

ЭКС-СӘДА

ӨТӘН НӨМРӘМИЗДӘН СОНРА...

Азербайжанлыларын доғма ата-баба јурдларындан зорла говулмаларыннын кинчти ил-дөнүмүнә һәср олунмуш хүсуси нөмрәмиздән сонра охучулардан хејли мәктүб алынмышдыр.

Мәктүбларда ермәни милләтчилеринин һеч бир ағла вә закаја сығмајан гәддарлығыны, Гарабағымыз, Нахчыванымыз, Кәңчәниз, үмүнджетле, Азербайжаньымыз һесабына «Бөјүн Ермәнистан» јаратмағ хүдјасына дүшәни, она кәрә дә халгымыза олмазын јалаялар, ифтира вә бейтанлар ујдурмасын сүбүт едән чохла фактлар вардыр.

Улуларымызын иши ил-ләр боју јашадығы, онларын гавышдан, әтиндән, сүмүјүндән бәркијән Көјчө-

дән, Зәнкәзурдан, Дәрәләјәздән, Ағбабадан, Вәдибасардан, Гарагојунлу дәрәсиндән дидәркин дүшүб Азербайжана, доғма гардаш-бачыларына пәһлән кәтирри сојдашларымызын гавлы сијасәт иттиҗәсиндә дүчәр олдуглары фәләкәт өз сијаси гижәтинин һәлә дә алмамышдыр. Мәктүблардан кәрундүјү кимни ата јурду һәсрәти, әзилләрини мазарына едилән тәһгирамизә вәһишлик үрәкләрә од салыр. Бу һәсрәтдән, јашыдан доған гәјрәт вә тәәссүб һәссәнин чошдурур, һамы јағы дүшмәндән иттиҗам алмағ үчүн «Чокип» сәдалары алтында вәтән ториагларына доғру чан атыр.

Бәлә, достлар, ишди гәјрәт вахты, һүмәр д-андир!

БУ НӨМРӘДӘ

- * «ХЕЈИРХАН ГОНШУ- ЈӘ БАХЫР — СӘН. 3.
- * «ЕРМӘНИ МӘСӘЛӘ- ЛАРЫМЫЗ» — СӘН. 2.
- * «ЕРМӘНИ МӘСӘЛӘ- АҒРЫ» — СӘН. 7.
- * Н. ЈАЛЧЫНТАШ: «СИ» ВӘ БИЗИМ ЈОЛУМУЗ — СӘН. 3.
- * ТӘЧАВУЗ ДАВАМ — СӘН. 8.
- * «КЕНОСИД» — СӘН. 4—5.
- * ЕДИР — СӘН. 8.

ВАТАН СƏСМИ

Газет 1990-чы илдин апрелинден чыкыр.

АЗƏРБАЙЧАН ГАЧЫНЛАР ЧƏМИЈЉАТИНИН ГƏЗЕТИ

ГАЗЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ОБЩЕСТВА БЕЖЕНЦЕВ

№ 3 (39)

16 ЈАНВАР 1991-чи ИЛ.

Гижəти 20 гəп.

Умумхалг һүзн күнү — январын 20-дə бəјүклү-юмукли һамы Шəһидлəр хијабанына ахын-ахын эијарəтə кедəчəк, һакам шəһидлəрнин мəзарына январ шам, ал-əлван чичəк дəстəлери гојачаг, онларын əзиз хатирəсини еһтирамла јад едəчəклəр...

Əзиз һəмвəтəнлəр! Азəрбајчанын мугəддəс торпагында əбəди ујујан шəһидлəрнимиз халгымызын азадлыгы вə истиглалијəти сорагында парвазланан илк дурна гатары идилəр ки, кəмфүрсəт јагы күллəлəринə туш олдулар. Онларын романтик арзу вə идеалларынын һəјат кечмəсиндə һəр биримизни борчу вəр. Бу күн онларын мəзары өнүдə гəһəр бизи боғса да, кəдəр гəлбимизни сыкса да мəғрур вə тəмкинли олмалыјы. Вəтəнимиздə ханһəсиз сун-гəсд заманы тəкүлən кунһəсиз ганлар халгымызы Азəрбајчанын бирлији вə суверенлији намина сых бирлəшдирмəлидир.

Шəһидлəрнин мəзары гаршысында арам-арам, сакитчə етүб кечəндə «Аллаһ сизə рəһмəт елəсин, нискилли дурнəлəр, гəбриниз нурла долсун» дəмəји унутмајы, əзиз һəмвəтəнлəр...

Шəһидлəр хијабаны бизим сəч-дəһаһымыздыр. Һələ 1918-чи илдə бу торпага тапшырылан јүзлəрлə шəһидлəрин или тамам оландə Милли Шуранын рəисин Мəммəд Əмин Рəсулзадə һəмвəтəнлəринə дəмишдир:

«...Шүһадə гəбри үзəринə кедиб дə фəтиһə вермəји унутмајымыз. Онлар — о бəјүк вүчүдлəр там вахтында бир мəлєкəји-ничат кими јетишəрəк элəрн елдүлəр, фəгəт бизи өлүмдөн гуртардылар. Онлар—бу өлүмү истəһкəр едөн бəјүк адамлар бизə јашамаг үчүн өлмəнини нə мəс'уд, нə шанлы, нə шəрəфли бир хислəт олдуғуну ејрəтдилəр. Онлар — о фəдакар инсанлар, Азəрбајчан Чүмһуријəтинин пəјидар олмасына, мəмлəкəтимизни чəллад чийсəндən гуртулмасына сəбəб олдулар!».

1918-чи илдə Бакыда фəчиəли март һадисəлəриндən сонра өлүм кəбусу Шамəхи, Туба, Кəјчə, Күрдəмир, Кəнчə үзəриндən нечмишдир. Динч əһали гыргына, əзəб вə ишкəнчəлəрə мə'руз галмышдыр. Узəјир һачыбəјов дəмишкən «битмəз-түкəнмəз чəббəханасы олан чəлладла гаршы əлибош мүсəлман нə едə билəрдил!».

Бəли, өз евимиздə саниби-ихтијар олсəјдыг, бələ олмəзды вə һəр чүр кəз-

ЈАНВАР ФАЧИƏСИ

лəнилмəз тəһлүкəлəрик: габагыны вахтында ала билəрдик.

72 ил сонра фəчиə јенидən баш верди. Бакынын кирəчəк јолларында фүрсəт кəзлəјən еһтијатда олан һəрбичилəрдən тə'чили дүзəлдилмиш орду кечə јары гəфил һүчүм едиб динч əһалини ганна-гəлтан етди. Онлар кичик чаплы автоматлардан өлүм сачан 5,45 миллиметрлик күллə илə шəһəрин мəјдан вə күчəлəрини инсан ганна бојадылар. О иблис күллəsi илə ки, Совет Силаһлы Гүвəлəринин 40-чы Орду һиссəлери ону ефган торпагында сынагдан кечирмишди. Инди дə елə бил ки, полигон бураја — Одлар јурдуна кечүрүлүшүдү. 1990-чы ил январын 20-дə 5,45 мм дағдычы, мəһвəдичи, дəһшəтли күллə Бакыда динч əһалијə гаршы «сəхавəтлə» тəтбиғ едилди ки, бу, һеч бир бəјүмхалг етикаја вə һүгүги нормалара сығмыр. Азəрбајчанын бир сыра районларында дə өлүм кəбусу түгјан етди. О, ганлы-гадалы январ иллəрдən бəри һамынын гəлбиндə дəрин кəк салмыш инам вə е'тигады мəһвə етди.

Һəјат ејрəдир ки, вəтəни һеч кəсə е'тибəр етмəк олмəз. Халгын тəпəјини јалимыз өзү һəлл етмəлидир.

Тбилиси фəчиəсиндən сонра һамыда əминлик јаранмышды ки, Совет ордусу динч əһалијə гаршы бир даһа силаһ галдырмаз. Бу русвајчы сəһə тəкрар олунмəз. Бакы телəвизијасында чыхыш едөн Мəркизин мə'тəбəр адамлары да фəвгəлдə вəзијəт олмəјачагыны билдирмишди. Лакин фəчиə эрəфəсиндə ахшам сəат 19.25 рəдəлəриндə телəрадио мəркизини енержи блоку партадылды. һəрби гүвə ишлəдилмəсинə һазырлыг керүлдү. Бакы вə онун əтрафында фəвгəлдə вəзијəт тəтбиғ едилмəsi бəрəдə əввəлчəдən рəсмən хəбəр верилмəди. Ганлы фəчиəдən сонра сəат 5.30 рəдəлəриндə шəһəр һəрби коменданты Дубијакын радио илə чыхышында вə вертолјотлардан сəпилən вəрəгəлəрдə бил-

дирилди ки, фəвгəлдə вəзијəт е'лан олунмушдур.

Бакыја һүчүм чəниб гыргын тəрəдən һəрби һиссəлəрини шəхси һəјəти Шимали Гафғаздан тəлəм-тəлəсин топланыб кəндəрилмишди, онларын арасында чинајəткарлар вə ермəнилəр дə олмушдур. «Шит» ичтиман тəшкилатынын мүстəгил һəрби експертлəрини ССРИ Баш һəрби прокурорлуғуна мұрачизтидə дəјилир ки, «Бакыда ССРИ Силаһлы Гүвəлəриндən харичи тəчавүздən мұдафиə үчүн дəјил, өлкəнин өз халгына гаршы истифада олунмушду. Бу чəзə əмəлијəти мұһарибə апарылмасынын бəјнəлхалг һүгүгла гадəки едилмиш вəситəлəриндən истифада олунмагла тəгсирсиз адамларын габағчадан тəшкил едилмиш гыргыныдыр». Онлар һағлы олараг гəти тəлəб едилрəр: Əмəлијəтə рəһбəрлик етмиш вə ордунын шəхси һəјəтинин һəрби чинајəтлəр тəрəтмəсинə иккан вермиш ССРИ мұдафиə нəзирн һəрби чинајəт ишлəтмишдир. «Шит» ичтиман тəшкилатынын мүстəгил һəрби експертлəри өз тəдгигатларынын нəтичəлəриндə билдирилрəр: «Гошунлар Бакыја январын 20-дə сəат 00.00-дə «Бакы шəһəриндə фəвгəлдə вəзијəт тəтбиғ едилмəsi һағгында» ССРИ Али Совети Рəјасəт һəјəтинин 1990-чы ил 19 январ тарихли фəрманына мұвафиг сурəтдə дахил олмəга башламышдылар. Танклардан, зирəһли транспорт-јорлардан, пиядаларын дəјүш машыналарындан истифада едилди (зирəһли техниканын үстүндə нөмрəлəр јох иди): Гыргызы Бағраг Орденли Хəзəр һəрби Донанмасынын кəмплəриндən десант чыхарылмышды. Гошунлар бүтүн истигамəтлəрдə автомат вə пулемјотлардан нечə кəлди атəш ачырдылар вə бунун да нəтичəсиндə мүлки əһали арасында чохлу тəлəфəт олмушдур...

Аеропорт районундан кəлən гошунлар хүсусилə амансыз һəрəкəт едилдилəр — онлар еһтијатдан чагырыланлар һесабына комплектлəшдирилмишди. Сə-

һəр сəат 6-дə шəһəр гошунларын там нəзарəти алтында иди».

Азəрбајчан ССР Али Советинин фəвгəлдə сессиясынын январ фəчиəсини тəһгиг едилмəsi үзрə јаратдыгы депутат комиссиясынын чидди-чəлдinə бахмəјарəг, ССРИ Али Совети январ фəчиəси мугəсирлəринин һəрəкəтлəринə сијаси вə һүгүги гижəт вермəндən чəкинмиш, һадисəлəрин ејрəнилмəsi бəрəдə гəбул етдији гəрар кағыз үзəриндə галмышдыр. Зағағгазија Дəмрəсинин һəрби Прокурорлуғу комиссияја кəмəк етмəк истəмир. Комиссиянын əмəли группуна дахил олан мұхтəлиф ихтисас саниблəри һəлəлик əсас мəгсəдлəрине чата билмəsəлəр дə мугəјən ишлəр кермүшлəр. Комиссиянын əмəли группу «ики миндən чəх адамы диндирмиш, 300 һадисə јерини јохламыш, 200-дən чəх експерт рə'ји вермиш, 1.300-дən чəх сорғу кəндəрмишдир». 131 гəти факты, 700 бəдən хəсарəти үзə чыхарылмышдыр. Шəхси əмлака вə дəвəлəт əмлакана зијан вурулмушдур.

Кəркин ахтарыш нəтичəсиндə үзə чыхарылан тəкзибедилмəз дəлиллəр тəчавүзкарлыг актыны ағласығмəз чинајəтлəри иршə вə иттиһам едилр. Азəрбајчан һөкүмəти кунһəсиз адамларын габағчадан тəшкил едилмиш гыргынын тəшкилатчыларыны чəзəсына чатдырмалыдыр. Бу, халгын тəлəбидир.

Азəрбајчан мəтəм ичиндəдир. Январын 20-дə халгымыз өз шəһид оғул вə гызларыны еһтирамла јад едəчəкдир.

Əзиз һəмвəтəнлəр! Шəһидлəрнин мəзарыны январ шам, ал-əлван чичəклə зижəрəт едəндə «Аллаһ сизə рəһмəт елəсин, гəбриниз нурла долсун» дəмəји унутмајы. Накам шəһидлəр ана вəтəнин ишығлы кəлəчəјинин гарангушларыдыр.

Онлар һеч заман унутулмајачаг. Гəдирбилən халгымыз Шəһидлəр хијабанында əвəмəтли, мəнумəнтал хатирə аби-дəsi учалдачаг, бələликлə өз накам оғул вə гызларына һəмишəјашарлыг өмрү вəрəчəкдир. Лакин эн бəјүк өлмəзлик тимсалыны шəһидлəр өзлəри јаратдылар: онларын əлисилахсыз һалда һəрби техниканын дəмир ахыны габағында синəлəрини сипəр едиб тəчавүзə, зоракылыга гаршы дурмасы тəс-сүбкешлик, вəтəн гəјрəти чəкмəк нүмунəsi иди ки, бу, заман-заман гəлбимиздə јашајачаг, бизи бирлик, суверенлик вə истиглалијəт јолунда мұбаризəјə сəфəр-бəр едəчəкдир.

Тејмур ƏКБƏРӨҒЛУ.

Рəссам Бəјүкағанын «Шəһидлəр» графикасында фəрагментлəр.

ВАТӘН СӘСИ

Газет 1990-чы илин апрелиндән чыхыр.

АЗЭРБАЙЖАН ГАЧГЫНЛАР ЧӘМИЛӘТИНИН ГӘЗЕТИ

№ 45 (81)

ГАЗЕТА АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ОБЩЕСТВА БЕЖЕНЦЕВ

21 ДЕКАБР 1991-чи ил

Гијмәти 20-гәпик.

ОҒУЗ ХАГАНЫ МӘТӘ ХАНЫН ДИЛӘК ДУАСЫ

Улу ТАНРЫ, көзәл ТАНРЫ, көј ТАНРЫ!

Сән түркү, түрк јурдларыны гору! Түркү дүшмән шәрин, дән сахла! Түркү ијтликдә сабитгәдәм ет! Түркү әрлик да-васы илә јашат! Түркү һагпәрәст елә! Түркүн гәлбини һәр шейдән әввәл, һәтта гуршағыны чәрәклә долдурмаздан габаг Түркүләк севкиси илә долдур! Түркү әгидәси илә јашат! Гој онлар әгидәләрини һәгигәт еләмәјә чалышсынлар. Милли өр-нәкләрини чанлары кими сахлат! Түркү зәвгә, раһатлыға үј-маға гојма! Әксинә, зәһмәтә алышдыр! Гој зәһмәтлә үрәк-ләри дә, бәдәнләри дә дәмирә дәнсүн! Бу баһымдан онлара јүксәк ишкүзарлыг гүдрәти вер ки, түркү һәгиги, давраныш-лы, кәскин инсан едә биләсән! Түркә дәјишмәз көркәм вер! Гој зәманә сәчијәсини дәјишдирмәсин, сәдә сычрајышла дә-јишклик көрсүн!

Улу ТАНРЫ!

Милли күч, намус, әхлағ, ирадә, дөзүм, мәсләк, түркүчүлүк руһу, јурдсәвәрлик, елм, сәнәт, тәшкилат, итизам, бәдән гү-вәти вә зәнкиликләри чәминдән ибарәт олдугуна көрә бун-лары түркә бол-бол вер! Түркдән оғру, намусуз төрәсә, дәрһал гәһр ет! Түркә мәнлик, һәм дә јүксәк бир мәнлик вер! Гој түрк өз нәфсини саһиб олсун! Түркү муһакимәли, чид-ди, дәгиг адал олмаға вадар ет! Гој о, һиссијата гапылыб гәзәблә ајаға сычрамасын! Барыт кими бирдән пәртламасын! һәмишә сојуганлы олсун! Түркү бүтүн милләтләрдән горх-маз јарат! Итигам алмағы, өч олмағы Түрк гәти унутмасын!

Еј јарадычы! Намуссуз бир түрк јаратмагданса, дүнианы јыхмағын јашыдыр! Нә гәдәр ағчјәр түрк вәрса, һамысыны һәлак ет! Гој түрк һәр шей мушаһидә, мүгајисә вә төчрүбә јолу илә өлчүб-бичсин! Јалныз ағыл вә мәнтиг дејилән шей-ләрин өһдәсинә бурахма онлары! Гој һәм дә сәбирли, дәрдә дөзүмлү олсунлар! Ирадәләри полада бәнзәсин! Дөнүк түрк јаратмагданса, јаратмаса јашыдыр! Түркләри мејмун иштаһ-лы еләмә! Гој түрк һәмишә еһтијатлы аддым атсын! Кимсә-нин дадлы дилинә инанмасын, кимсәјә әмнијјәти олмасын!

Чалышганлыг зәкадан үстүн кејфијјәт олдугундан, Танрым, сән түркү ишкүзар ет! Гој түркүн өмрү ишкүзарлыгга кеч-син! Она һәмишәлик ишләклик ешги вер! Гој әлбирлијә вә чалышганлыға адәт етсин! Тәнбәл түркү әлүстү өлдүр! Түркә һәр бир милләтинкиндән даһа үстүн зәка вер! Зәка илә иш-күзарлыг түркүн тәбиәтиндә бирләшдикдә, онун габағында дурулмас! Милли ишдә јанлышлыг олса белә, һәдләра гаршы һагг иддиә галдырылмалыдыр! һагг нә гәдәр ардычыл иддиә едилмәзсә, нәтичәдә һаггсыз һагг сајылар.

Милли бөјүклүгүн јекәнә шәрти јүксәк гајә, буна говушмаг үчүнсә, тәмиз әхлағ, фәдакарлыг вә сәбат лазым олдугу үчүн түркләри әхлағлы, дәјанәтли, фәдан елә! Түркә мүстәбид рәһбәр гисмәт еләмә! Ахы, бир милләти бир залым едә бирләшдирмәкдән нә фајда! Бу гондармадыр! Кеч-тез да гылмаға мәнкүмдүр! Буна көрә дә, Танры, түркләри сән өз әлләринлә бирләшдир вә башлычасы гој руһан бирләшсин-ләр! Онлары ваһид бир баш-бејни кими бирләшдирчи мө-

дәнијјәт саһиб ет!

Түркү өчнәби инсанлардан гору! Түркү һәмишәлик ајыг-сајыг ет! Гој түрк түркүлүк үчүн, намус үчүн, шәрәф үчүн һеч нә дүшүнмәдән өзүнү өлүмә атсын! Түркү көкүнә садиг гыл, Танры!

Еј түрк улусу, биллиниз ки, аталарын гојдугу јол әрләрин гәчрүбәси илә, һиссләри илә бизә кәлиб чатмыш дәрин һик-мәтләрдир. Онларда һәтта ағлынызын белә дәрк етмәдији һәгигәтләр вәр. Танры мәнә ән-әнәләрә тохунмагдан, еләмә дә тохундурмагдан сахлады вә гој јенә сахласын!...

УЛУ ТАНРЫ, түрк милләтини көвәзә јох, иш бачаран ин-санлар ет! Данышмаг иш көрмәк дејил! Сән түркү әмәли оларәг ишкөрән ет ки, ишләмәјин она вәзифә олдугу бејни-нә батсын!

Көзәл ТАНРЫ, сәнә һамысындан чох бу диләк үчүн јал-варырам: ТҮРКҮ ТӘЛХӘКЛИКДӘН ГОРУ! Тәлхәклик вә буна бәнзәр вәситәләрә ону варланмаг еһтирасындан гору! Түр-кә дүшкүн пул һәрсилји вәрмә! Тәлхәкләри јох ет! Түркләрә һәр заман чијин-чијинә вәрмәк дүјүсү вә еһтирасы вер! Түр-күн дамағыны тәтпил вә тәркибә алышдыр! Она тәшәббүс һәвәси вә чәсарәт вер!

Аман, ТАНРЫ, түрк аилә ән-әнәсини вә низамыны һәр шейдән габаг гору! Түрк аиләсиндә Атаһын аталыг һаггы һөк-мүнү јыхма, бундан сакин! Гој түрк өз торпағында азад, һурр јашасын! Онун јурдунда әдәләтдән саваји шей һөкм сүрмә-син! Сән түркә тәбиә шейләрә, тәбиәтә гаршы севки вер! Түрк јурдунда јохсуллуғ о дәрәчә әзалсын ки, касыблыгы һамы чинајәт сајсын!

Дүнианы јарадан үчә Танры! Инсанијјәтдән өнчә түркә түрк милләтини дүшүндүр! Инсанлыг дејилән шей көз пәрдә-ләмәк үчүн ичәд олунмуш бир бојадыр! Инсанлыг өртүгү да-шыјан елә милләтләр вәр ки, өртүкләри алтында чанавәр-лыг јашар, онларда инсанијјәт көрмәк чәтиндир.

ТАНРЫ, түркә сағлам, сүрәкли ирадә вер! Күч лазым олан јердә сәбрини, тәмкинни, ејни заманда гәјрәтини артыр! Она әсәс сәчијә кими вәзифә мәһәббәти вә чавабдеһлик дүјүсү вер! Чавабдеһлији түрк јурдундан әскик еләмә! ӘН МӨНТӘШӘМ ГҮВВӘТИН ТҮРКЛҮК ЕШГИ ОЛДУГУНУ ТҮРКӘ ӘЈРӘТ!

Улу Танры, көзәл Танры, көј Танры! Түркә данышман, түркә һачанса јурд олмуш вә олан јерләри гијәмәтә гәдәр түркүн һөкмү алтында бурах!!!

Сөзә гүввәт:

Истәкли охучу Вәтән гаршысында, халг гаршысында, му-тәддәс кечмишмиз гаршысында чавабдеһлијимизин гәт-гәт әртдығы бу күнләрдә тәхминән 2165 ил бундан әввәл дүниа-дан көчмүш улумузун—ОҒУЗ ХАГАНЫН диләк дуасыны сәнә чатдырмағы өзүмүзә борч билirik. Әкәр белә бир өрнәгин јайылмасыны мунасиб һесаб еләсән, сән дә іаиғаға чалыш!

Чана һазырлајан: Фәһад ВӘЛИЗӘДӘ.

ГАЧГЫН НАРАЈЫ

НӘ СӨЗ

ГАЛДЫ...

Јүз сәксән илдән бәри гәдим оғуз торпағлары һесабына «Ер-мәнистан» дәвләти јарадылмы-сы просеси Октјабр ингилабын-дан сонра баша чатды. Ағбаба, Сүрмәли, Зәнкибасар, Вејдиба-сар, Дәрәләјәз, Дәрәчицәк, Көјчә, Гарагојунлу, Шәмсәддин, Дағборчалы вә Зәнкәзур ма-һалларынын әсасында ермәни республикасы јарадылды. «Бә-рабәр һүгүгү республикала-рын гардашлыг итифағына» үрәкдән инанан башбиләнләри-миз — «нә фәрги вәр,—деди-ләр—онсуз да һамымыз Руси-јанын тәркибиндәјик. Көјчә Азәрбајчана да бахса бизим-дир, Ермәнистан да». Биз дә инандыг. Ахырда көрдүк ки, бу инамла јашыча алданмы-шыг. 1988-чи илдә һәр шей је-нидән үзә чыхды, торпаг ид-диасына дүшмүш ермәниләрин һәјәсызлығына сон гојулмасыны көзләдијимиз һалда өзүмүзүн тәкләндијимизи көрдүк.

Азәрбајжан халгы јумруг ки-ми бирләшди, «Ермәнистан»-дан мөчбурән чыхарылмыш јурдашларыны мәһәббәтлә гаршылады, јерләшдирди вә һәр чур јардым әли узатды. Халгын бу бирлији вә мүтә-шәккиллији кимләринсә хошу-на кәлмәди. Гагынларын ба-шына кәтирилән мусибәтләр, гыргынлар ичтимајјәтә чатды-рылмады. Әксинә, баш вермиш һадисәләр бир мүддәт шәјә кими гијәмәтләндирилди. Бу аз-мыш кими «Ермәнистан»дан кәлән адамлар сағычы, чобан, әкинчи кими төгдим едиләрәк Азәрбајжандан чыхан ермәни-ләр чох бөјүк тәәссуф һисси илә јад едилди. Онларын јашы сәнәткар, јашы мүтәхәссис, јашы зијалы олдуглары чар чәкилди. «Ермәнистан» мөтбу-аты да дәрһал һәмин сөзүн ши-рәсини чәкди. Јазды ки, бахын, ермәни халгынын бөјүклүгүнү дүшмәнләримиз дә тәсдиг едир. Ермәниләр чыхандан сон-ра Азәрбајжанда завод вә фаб-рикләр дајана биләр. Она кө-рә дә ермәниләри керә тәләб едирләр. Иш бунунла да бит-мәди. Кетдикчә «јераз» образы јарадан гүввәләр мејдана кәл-мәјә башлады. «Јераз» нә де-

(Давамы 2-чи сәһифәдә)

Бизим мөвгә

ӨНЧӘ—ВӘТӘНДИР

АМАЛЫМЫЗ—ӨНЧӘ ВӘТӘНДИР. АТА ЈУРДУНУН ОЧА-ҒЫ СӨНМӘСИН КӨРӘК, ДЕЈИРДИК. АММА АРХАСЫЗ, ИИ-ЈӘСИЗ ОЛДУГ. ЈАҒЫ ОЧАҒЫМЫЗЫ СӨНДҮРДҮ, ЈУРДУМУ-ЗУ ЈАҒМАЛАДЫ. ИНДИ КӨНӨЛӘН ИЧИМИЗДӘН, ДАҒЫ-ДЫЛМЫШ МӘЗАРЛАРЫМЫЗДАН, УЛВИ ШӘНИДЛӘРИМИЗ-ДӘН, ПАРАЛАНМЫШ ВӘТӘНИМИЗДӘН БИР МҮГӘДДӘС СӘС КӘЛИР: ӨНЧӘ—ВӘТӘНДИР! ВӘТӘНӘ ГАҒЫДЫШДЫР! БИЗ ГАҒЫДАЧАҒЫ!

Торпағымыза, көкүмүзә сығынмышыг, нә гәдәр будансаг, көсилсәк дә јенә көјәриб көјләрә бојланаचाғыг, Түрк оғлу!

